

**O'ZBEKISTONDA LIDER AYOL IJTIMOY MA'SULYATI VA UNI
SHAKLLANTIRISH MEXANIZMLARI**

Fayzullaeva Aziza Sadridinovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Falsafa kafedrası mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O'zbekistonda lider ayollarning ijtimoiy mas'uliyati, uning mazmun-mohiyati, jamiyat taraqqiyoti va barqaror rivojlanishdagi o'rni ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda ayol liderlarning davlat va jamiyat boshqaruvi, ta'lim, fan, tadbirkorlik hamda fuqarolik jamiyati institutlaridagi faoliyati, ularning ijtimoiy mas'uliyatni namoyon etish shakllari va asosiy yo'nalishlari yoritilgan. Shuningdek, lider ayollarda ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishning huquqiy, tashkiliy, ma'naviy-ma'rifiy va institutsional mexanizmlari, xususan, davlat siyosati, gender tengligini ta'minlash, malaka oshirish, mentorlik dasturlari, innovatsion ta'lim texnologiyalari hamda jamoatchilik bilan hamkorlikning ahamiyati tahlil etilgan. Maqolada mavjud muammolar aniqlanib, ularni bartaraf etish, ayollar yetakchilik salohiyatini rivojlantirish va ularning ijtimoiy mas'uliyatini kuchaytirishga qaratilgan ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari mamlakatda ayollar yetakchiligini qo'llab-quvvatlash, gender tengligini mustahkamlash hamda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashga xizmat qilishi bilan ahamiyatlidir.*

Kalit so'zlar: *lider ayol, ijtimoiy mas'uliyat, ayollar yetakchiligi, gender tengligi, ijtimoiy faollik, davlat siyosati, fuqarolik jamiyati, mentorlik, malaka oshirish, innovatsion yondashuv, barqaror rivojlanish, O'zbekiston.*

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida jamiyatning barqaror rivojlanishi, inson kapitalini yuksaltirish va samarali boshqaruv tizimini shakllantirishda ayollarning yetakchilik salohiyatidan oqilona foydalanish muhim omillardan biri hisoblanadi.

Xususan, O'zbekistonda so'nggi yillarda ayollarning davlat boshqaruvi, siyosat, iqtisodiyot, ta'lim, sog'liqni saqlash, ilm-fan va tadbirkorlik sohalaridagi faolligini oshirish, ularning huquq va manfaatlarini himoya qilish hamda gender tengligini ta'minlash borasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Mazkur islohotlar natijasida lider ayollarning jamiyat taraqqiyotidagi o'рни va ijtimoiy mas'uliyati yanada ortib bormoqda.

Lider ayol nafaqat tashkilot yoki jamoani samarali boshqaruvchi shaxs, balki jamiyatda ijtimoiy adolat, ma'naviy qadriyatlar, fuqarolik faolligi va mas'uliyat madaniyatini shakllantirishga hissa qo'shuvchi muhim ijtimoiy subyekt hisoblanadi. Uning faoliyati yosh avlodni tarbiyalash, xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash, ijtimoiy muammolarni hal etish hamda innovatsion tashabbuslarni ilgari surishda alohida ahamiyat kasb etadi. Shu sababli lider ayollarda ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish mexanizmlarini ilmiy jihatdan o'rganish va takomillashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi O'zbekistonda lider ayollarning ijtimoiy mas'uliyatining mazmun-mohiyatini ochib berish, uni shakllantirishga ta'sir etuvchi omillar va mexanizmlarni tahlil qilish hamda mavjud muammolarni aniqlash asosida ularni takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot jarayonida tahlil, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv, umumlashtirish va ilmiy kuzatish usullaridan foydalanildi.

Tadqiqot natijalari lider ayollarning ijtimoiy mas'uliyatini rivojlantirish, ularning boshqaruv salohiyatini oshirish, gender tengligini mustahkamlash hamda mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga xizmat qiluvchi samarali mexanizmlarni ishlab chiqishda nazariy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Tahlil va muhokama

O'zbekistonda xotin-qizlarning jamiyat hayotidagi faolligini oshirish, ularning boshqaruv tizimidagi ishtirokini kengaytirish hamda yetakchilik salohiyatini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda ayollarni qo'llab-quvvatlash, ularning huquq va manfaatlarini himoya qilish, gender tengligini ta'minlash hamda rahbarlik

lavozimlarida faoliyat yuritayotgan xotin-qizlar sonini oshirishga qaratilgan tizimli islohotlar amalga oshirilmoqda. Mazkur jarayon lider ayollarning ijtimoiy mas'uliyatini yanada kuchaytirishga xizmat qilmoqda.

Lider ayolning ijtimoiy mas'uliyati, avvalo, jamiyat manfaatlarini shaxsiy manfaatlardan ustun qo'ya olish, boshqaruvda ochiqlik va shaffoflik tamoyillariga amal qilish, qonuniyligni ta'minlash hamda jamoa oldidagi mas'uliyatni chuqur his etishda namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, u yoshlarni qo'llab-quvvatlash, xotin-qizlar bandligini ta'minlash, oilaviy qadriyatlarni mustahkamlash, ekologik madaniyatni rivojlantirish va ijtimoiy loyihalarda faol ishtirok etish orqali jamiyat taraqqiyotiga bevosita hissa qo'shadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, lider ayollarda ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish bir qator omillarga bog'liq. Jumladan, sifatli ta'lim, kasbiy malaka, rahbarlik ko'nikmalari, huquqiy savodxonlik, ma'naviy qadriyatlar, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish hamda mentorlik tizimining rivojlanganligi muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, tajribali rahbar ayollarning yosh mutaxassislarni qo'llab-quvvatlashi kelajakdagi lider ayollarni tayyorlashning samarali vositalaridan biri hisoblanadi.

Shu bilan birga, ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, ayrim hududlarda gender stereotiplarining saqlanib qolayotgani, rahbarlik lavozimlarida ayollar ulushining yetarli darajada emasligi, malaka oshirish imkoniyatlarining cheklanganligi hamda ijtimoiy infratuzilmaning ayrim kamchiliklari lider ayollarning ijtimoiy mas'uliyatini to'liq namoyon etishiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Mazkur muammolarni bartaraf etish maqsadida ayollar uchun zamonaviy liderlik va boshqaruv ko'nikmalarini rivojlantirish dasturlarini kengaytirish, mentorlik va kouching tizimini takomillashtirish, davlat organlari, nodavlat notijorat tashkilotlari va oliy ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, shuningdek, ijtimoiy mas'uliyatni rag'batlantiruvchi mexanizmlarni joriy etish maqsadga muvofiqdir. Bunday yondashuv lider ayollarning jamiyat rivojiga qo'shayotgan hissasini yanada oshiradi va mamlakatda barqaror ijtimoiy-

iqtisodiy taraqqiyotni ta'minlashga xizmat qiladi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda lider ayollarning ijtimoiy mas'uliyatini rivojlantirish mamlakatning barqaror ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti, gender tengligini ta'minlash va fuqarolik jamiyatini mustahkamlashning muhim omillaridan biridir. Bugungi kunda amalga oshirilayotgan islohotlar xotin-qizlarning boshqaruv, ta'lim, fan, tadbirkorlik va jamoatchilik faoliyatidagi ishtirokini kengaytirishga xizmat qilmoqda.

Tahlillar asosida aniqlanishicha, lider ayollarning ijtimoiy mas'uliyatini shakllantirishda sifatli ta'lim, uzluksiz malaka oshirish, mentorlik dasturlari, huquqiy savodxonlik, innovatsion yondashuvlar hamda davlat va fuqarolik jamiyati institutlari o'rtasidagi samarali hamkorlik muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, ayrim hududlarda saqlanib qolayotgan gender stereotiplari, rahbarlik lavozimlarida ayollar ulushining yetarli emasligi va mavjud tashkiliy muammolarni bartaraf etish zarur.

Kelgusida lider ayollarning salohiyatini yanada rivojlantirish maqsadida rahbarlik ko'nikmalarini oshirishga qaratilgan o'quv dasturlarini kengaytirish, mentorlik tizimini takomillashtirish, ijtimoiy mas'uliyat tamoyillarini amaliy faoliyatga keng joriy etish hamda xotin-qizlarning tashabbuslarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish maqsadga muvofiqdir. Ushbu chora-tadbirlar jamiyatda mas'uliyatli liderlik madaniyatini rivojlantirish, ayollarning boshqaruvdagi faolligini oshirish va O'zbekistonning barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishga munosib hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining "Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2019.
3. O'zbekiston Respublikasining "Xotin-qizlarni tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2019.
4. Shavkat Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston,

2021.

5. United Nations. Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. – New York: UN, 2015.

6. United Nations Development Programme (UNDP). Human Development Report 2023/2024. – New York: UNDP, 2024.

7. World Economic Forum. Global Gender Gap Report 2024. – Geneva: World Economic Forum, 2024.

8. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2024: Gender Report. – Paris: UNESCO, 2024.

9. Eagly A. H., Carli L. L. Through the Labyrinth: The Truth About How Women Become Leaders. – Boston: Harvard Business School Press, 2007.

10. Northouse P. G. Leadership: Theory and Practice. 9th ed. – Thousand Oaks: Sage Publications, 2022.

11. Carroll A. B. Corporate Social Responsibility: Evolution of a Definitional Construct // Business & Society. – 1999. – Vol. 38(3). – P. 268–295.

12. Freeman R. E. Strategic Management: A Stakeholder Approach. – Boston: Pitman Publishing, 1984.